

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Obiols Pons, Aina; Pla Rius, Maria Inmaculada, dir. Cartografia autobiogràfica, construcció d'una identitat docent artística única. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023. (Grau en Educació Infantil)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/298799>

under the terms of the license

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Facultat de Ciències de l'Educació

Treball de Fi de Grau

**Cartografia autobiogràfica,
construcció d'una identitat docent artística única**

Aina Obiols i Pons

Grau d'Educació Infantil

Tutor: Maria Inmaculada Pla Rius

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal.

Bellaterra, 3 de juny de 2024

*«Tingues sempre al cor la idea d'Ítaca.
Has d'arribar-hi, és el teu destí,
però no forcis gens la travessia.
És preferible que duri molts anys,
que siguis vell quan fondegis l'illa,
ric de tot el que hauràs guanyat fent el camí,
sense esperar que et doni més riqueses.»*

Versió catalana de Carles
Riba del poema de
Kavafis (1975).

Resum

Com l'exploració de les pròpies experiències i reflexions personals contribueixen a la construcció d'una identitat docent artística? El present Treball de Final de Grau té com a objectiu cartografiar de manera autobiogràfica la identitat de l'educadora com a persona i artista, amb un enfocament en les influències, valors, inquietuds i connexions amb l'art. La metodologia emprada és la Deriva, que ha permès una introspecció profunda mitjançant caminades reflexives en entorns naturals. Allà, afluïren sentiments, emocions, reflexions, dubtes, pors i somnis, que han estat materialitzats en formes concretes i associats a metàfores que faciliten la comprensió dels pensaments emergents. El procés ha permès explorar i perfeccionar un gran ventall de tècniques artístiques com l'escultura o la instal·lació artística. El resultat és un seguit de cartografies emocionals, que s'acompanyen de reflexions i debats interns sorgits en la mateixa elaboració del treball. Finalment, destaquem la rellevància de l'autoreflexió i l'experimentació artística per a la construcció d'una identitat docent única i autèntica.

Paraules clau: cartografia emocional, deriva, identitat docent, experimentació artística, autobiografia filosòfica.

Resumen

¿Cómo contribuye la exploración de las propias experiencias y reflexiones personales a la construcción de una identidad docente artística? El presente Trabajo de Final de Grado tiene como objetivo cartografiar de forma autobiográfica la identidad de la educadora como persona y artista, con un enfoque en las influencias, valores, inquietudes y conexiones con el arte. La metodología utilizada es la Deriva, que ha permitido una introspección profunda mediante caminatas reflexivas en entornos naturales. Allí afloran sentimientos, emociones, reflexiones, dudas, miedos y sueños, que han sido materializados en formas concretas y asociados a metáforas que facilitan la comprensión de los pensamientos emergentes. El proceso ha permitido explorar y perfeccionar un gran abanico de técnicas artísticas como escultura o instalación artística. El resultado es una serie de cartografías emocionales, que se acompañan de reflexiones y debates internos surgidos en la propia elaboración del trabajo. Por último, destacamos la relevancia de la autorreflexión y la experimentación artística para la construcción de una identidad docente única y auténtica.

Palabras clave: cartografía emocional, deriva, identidad docente, experimentación artística, autobiografía filosófica.

Abstract

How does the exploration of one's own experiences and personal reflections contribute to the construction of an artistic teaching identity? This Final Degree Thesis aims to autobiographically map the identity of the educator as a person and artist, with a focus on influences, values, concerns, and connections with art. The methodology used is the Drift, which has allowed deep introspection through reflective walks in natural environments. There, feelings, emotions, reflections, doubts, fears and dreams surface, which have been materialized in concrete forms and associated with metaphors that facilitate the understanding of emerging thoughts. The process has made it possible to explore and perfect a wide range of artistic techniques, such as sculpture or artistic installation. The result is a series of emotional cartographies, which are accompanied by internal reflections and debates that arose during the preparation of the work itself. Finally, we highlight the relevance of self-reflection and artistic experimentation for the construction of a unique and authentic teaching identity.

Keywords: emotional cartography, drift, teaching identity, artistic experimentation, philosophical autobiography.

Agraïments

El desenvolupament d'aquest Treball de Final de Grau no hauria estat possible sense l'acompanyament i col·laboració de diverses persones que han estat presents al llarg de tot el procés.

Vull agrair a la meva tutora, Inma, en l'acompanyament proper i els consells fonamentals en aquest procés artístic. Gràcies per animar-me a indagar en les meves idees i fer-me confiar en la pròpia creativitat. Obrir-me a nous camins inexplorats ha enriquit la meva pràctica educativa i artística.

En segon lloc, agrair a totes les persones amb qui he compartit discussions enriquidores i moments de complicitat que m'han convidat a reflexions profundes. A la meva família, per la paciència, acompanyament i col·laboració; i als amics, per l'empatia i la motivació. Gràcies per caminar al meu costat en aquest viatge de descobriment i creixement personal.

A vosaltres, tots aquells que us atreviu a cercar la vostra Ítaca.

ÍNDEX

1. Plantejament del problema o necessitats.....	1
2. Objectius.....	3
3. Contextualització.....	4
3.1. Autobiografia filosòfica.....	4
4. Fonamentació teòrica.....	7
4.1. Art i Educació.....	7
4.2. Pedagogia.....	8
4.3. Art i vida.....	11
4.4. Les cartografies emocionals.....	12
5. Mètode.....	14
6. Producció realitzada.....	15
7. Contribució al camp de l'educació, conclusions i reflexió.....	22
8. Referències bibliogràfiques.....	24
9. Annexos.....	26

1. Plantejament del problema o necessitats

El present document és un projecte d'indagació personal, que s'ha construït a partir de resoldre les meves necessitats presents: inquietuds, sensacions, emocions, pors, reflexions, entre d'altres. En la professió docent, és clara la necessitat d'adquirir un seguit de coneixements i habilitats que, al llarg dels quatre anys de carrera, s'asseguren de cobrir-los curricularment. Però, en quin moment del grau t'ajuden a desenvolupar una identitat docent única? Quan posem sentit crític i decidim què ens quedem i què guardem al calaix dels continguts adquirits? Decideixo cedir-me jo mateixa aquest espai d'introspecció. Aquest Treball de Final de Grau se'm presenta com a una oportunitat de definir qui soc jo com a mestra i com a mestra artista, fent un viatge dins meu i escoltant la veu pròpia que tots tenim.

Les Arts sempre han estat molt presents en la meua vida, des que soc petita. Tinc especial interès per la música i les Arts performatives. És cert que, al llarg del grau, he cursat assignatures de música, i alguna d'expressió corporal. Però a la pràctica, no he tingut l'oportunitat d'explorar-ne un ampli ventall. Considero que les destreses que adquireixes a partir de la pràctica d'Arts, en qualsevol de les seves disciplines, et construeixen com a persona i mestra, més enllà de com a artista. En el cas del teatre, per exemple, ajuda a desenvolupar capacitats comunicatives, empatia, gestió i coneixença de les emocions i fomenta la diversitat cultural. Altrament, també tinc un interès acadèmic. Vull continuar aprofundint en els coneixements adquirits al llarg del grau i fer-los meus, per millorar en la pràctica docent. Barrejar les teories en l'educació amb la pràctica artística, i dotar de valor la presència que ha de tenir a les aules.

A l'hora d'escollir el tema, l'àrea estava clara: l'Art. Però per quin de tots els subtítols em decantava? Potser Art i natura... o Art i joc... no, millor l'educació performativa de les Arts i el nomadisme... La incertesa anava creixent, i desconeixia quina era la sortida més apta per a mi. Finalment, escullo el que més m'inquietava i m'atreia alhora: descobrir qui soc jo com a mestra artista. No sabia ni per on començar, i els temes que em venien al cap no encaixaven del tot. Fins que m'arriba *la Deriva*. La teoria de la Deriva, o l'Art de caminar, d'acord amb Debord (1958), es basa a caminar sense un itinerari concret, deixant de banda temporalment els motius de desplaçar-se i actuar normals, deixar-se portar per les necessitats momentànies de l'aquí i l'ara. Al llarg del camí, s'ha de permetre i acompanyar les emocions i experiències que van sorgint, per tal d'influenciar el rumb. Així, s'aconsegueix descobrir el territori de forma experimental i intuïtiva, explorant nous espais i veient els petits detalls. Haig de reconèixer, que abans d'endinsar-me en la Deriva, no les tenia totes de trobar el meu tema, però vaig decidir provar-ho. Primer calia escollir el lloc, i ràpidament tenia clar que havia de ser en un entorn natural. Vaig concretar el punt de sortida, sense saber on acabaria, i d'aquí sorgeix

el primer mapa (Annex I). El resultat d'aquest viatge es plasma en un conjunt de cartografies emocionals.

Així, decideixo que l'objectiu principal del projecte és trobar el meu camí com a mestra, a partir d'una reflexió autobiogràfica per acompanyar als infants en la meva millor versió. No puc controlar què passarà al llarg d'aquest camí, però el que sí que decideixo és gaudir-lo. M'endinso en el rumb cap a Ítaca, omplint la motxilla d'experiències i records, per formar-me lliure i creadora.

2. Objectius

Aquest treball de final de grau es planteja a fi d'assolir un objectiu general:

- Cartografiar de manera autobiogràfica entorn la identitat de l'educadora com a persona i artista, amb un enfocament en les influències, valors, inquietuds i connexions amb l'art.

D'aquest se'n desprenen tres objectius específics:

- Definir les característiques i valors que detallen la identitat docent personal.
- Explorar la pròpia identitat, les influències, inquietuds i els valors com a docent, persona i artista.
- Experimentar i perfeccionar una àmplia gamma de tècniques artístiques.

3. Contextualització

3.1. Autobiografia filosòfica

Les següents línies són d'un viatge de reflexió dins meu, a partir de recordar i explorar les experiències passades, els valors que se m'han inculcat (des de casa, a l'escola i en les connexions que he establert amb diverses persones) i les inquietuds que encara tinc candents. Tot el que soc i en el que crec és gràcies a la barreja de tots aquests ingredients, siguin més plaents, fràgils, enriquidors, desconcertants, reveladors o desafiants, han anat construint la meua persona, docent i artista.

Comencem per descriure'm a mi com a persona. Soc una dona de vint-i-dos anys que viu a Molins de Rei. De fet, la major part dels interessos i necessitats que em sorgeixen es poden saldar sense haver de sortir d'aquesta bombolla, tret de la carrera universitària. Això m'ha comportat establir vincles molt forts amb la cultura del poble i la seva gent, però també una relació de dependència. Si no has nascut a una vila, es fa estrany trobar a faltar un territori que aparentment té pocs atractius, però un cop ets dins, costa desenganxar-se'n. Aquesta estima ha fet que m'impliqui en diverses entitats des que tinc consciència: els Pastorets, els Grallers, l'Esplai l'Agrupada, els Diables i el Mulei. Així, la meua personalitat s'ha anat forjant a partir d'uns valors fonamentals que el meu context comparteix: empatia, generositat, voluntariat, feminisme interseccional, justícia, laïcitat, associacionisme, decreixement, catalanitat i equitat.

Per una banda, soc una persona motivada, amb empena i passió pel que em comprometo. Gaudeixo de la companyia de les persones, però també valoro molt tenir temps per a mi. Amb els anys, he après a prioritzar i lluitar pel que vull, no em conformaré amb menys. Soc exigent, tossuda i tinc moltes expectatives en mi mateixa, i així ho espero també de la resta. No tinc por de ser autocrítica amb mi mateixa, però alhora hi penso massa. Sovint sento que si m'atrapés menys en pensaments recurrents tot seria més senzill. Sempre he estat independent, però a partir dels dos Erasmus a Irlanda encara més.

Per altra banda, soc una persona poc observadora, desordenada i que no es fixa en els detalls. Crec que ser filla única ha contribuït al fet que sigui poc generosa. També tinc una part orgullosa i vergonyosa, que m'impedeix expressar tot el que voldria o necessitaria. Canvio sovint d'opinió i de gustos, i em costa fer plans a llarg termini. Tinc tantes ganes de saber, fer, estudiar i practicar tantes coses que em costa prioritzar. Una de les pors més grans que tinc és acabar en una vida lineal, fent la mateixa feina de forma repetitiva any rere any, sense sorpreses. Per això, gaudeixo de la inestabilitat i la improvisació. Així, he anat construint la meua personalitat. Soc una persona que s'adapta als diferents contextos, i em puc mostrar molt diferent segons l'espai en el qual em trobo. Per exemple, en l'àmbit professional no em costa gens acceptar els errors, però en el personal sí.

L'escola a la qual vaig anar de petita, era pionera a treballar per projectes, disciplines artístiques i gestió emocional, posant-ho a la mateixa alçada que les llengües i matemàtiques. Potser ara no soc observadora, ni tinc una gran destresa a l'hora de memoritzar, però em van ensenyar a: aprendre a aprendre; a treballar en equip, col·laborant, però no dependre de ningú; resoldre problemes en un context real, utilitzant el sentit crític i la presa de decisions; autonomia i autoregulació en el meu temps i procés d'aprenentatge; etc. Crec que ha estat un gran condicionant a la meua vida, no només per l'educació que es promou, sinó el context que es genera. Les amistats que vaig trobar a La Sínia, són les mateixes que encara tinc actualment.

Els meus interessos personals sorgeixen dels contextos que he tingut a prop al llarg del meu desenvolupament. Concretament en l'àmbit artístic, el meu afany se centra en la música i la interpretació. Al llarg de deu anys he tocat la gralla, i la guitarra durant dos anys. Considero que això m'ha permès desenvolupar-me a escala cognitiva, emocional, social i motriu, a part de tenir una repercussió directa en la constància, disciplina i confiança en mi mateixa. El fet d'haver d'assistir dues vegades per setmana a una classe, tocar peces compartides, memoritzar les cançons, aprendre a llegir partitures, saber suportar la pressió de presentar la peça que has estudiat, estudiar a casa, desenvolupar l'oïda i la coordinació, treballar la frustració, entre d'altres. Altrament, el teatre és la gran passió de la meua vida. En gaudeixo interpretant, anant-lo a veure'l, i tot el que engloba les Arts Performatives. Estudiar interpretació m'ha portat a un alt grau d'autoconeixement, empatia, creativitat, entre d'altres. Anar a veure obres de teatre, també m'ha ajudat a desenvolupar el sentit crític envers l'art, reflexió, empatia i cultura. Realment em sembla fascinant tenir aquesta passió, ja que des de casa mai se m'ha potenciat especialment, i als meus cercles, en general, no es promou aquesta tipologia de cultura. A poc a poc començo a coincidir amb noves persones amb qui comparteixo interessos, però al ser de fora del poble, la relació acaba desapareixent.

Una altra disciplina artística de la qual gaudeixo, encara que no l'he practicat mai amb regularitat ni m'he format, són les Arts Plàstiques. Em delita passejar pels passadissos dels museus nacionals, plens d'històries plasmades en quadres perfectament representades. No conec els seus autors, les tècniques ni els formalismes, però de moment no m'ha fet falta. Em fascina el que cada espectador pot arribar a interpretar, i com d'esbiaixada què n'és la realitat que volia transmetre l'autor/a en el moment de la creació. Fins i tot, m'agrada intentar fer produccions a casa, però només ho intento, i poques vegades. En aquest àmbit no tinc tanta confiança, i ara sé d'on em ve. A partir d'assignatures de Visual que he anat fent al llarg d'aquests anys a la carrera, he après que tothom és capaç de dibuixar, però des de ben petits els infants reben inputs de què està bé i el què no. I al final, acabem tots dibuixant la mateixa casa, quan la gran majoria vivim en un pis sense teulada. Se'm va ensenyar a dibuixar imatges estereotipades, i ara, quan intento plasmar la realitat que tinc davant, no tinc ni la paciència, ni la confiança, ni la tècnica.

Però, a hores d'ara, de poc em serveix buscar tercers per fer-los responsables del meu alt grau de frustració quan dibuixo o pinto. Ara, i també gràcies a aquest treball de Final de Grau, puc decidir com entomo els següents reptes, millorant en diversitats de tècniques que em permetin expressar-me i així descobrir el meu jo com a mestra.

4. Fonamentació teòrica

4.1. Art i Educació

L'Art és un reflex de la cultura i la societat de cada territori, tal com exposa Powell (2021). No hi ha una sola definició, i les propostes han anat evolucionant al llarg dels anys, canviant la forma d'interpretar segons la cultura predominant. Al ser creatiu, subjectiu i no tenir límits, intentar trobar una definició que l'englobi tot resulta impossible. Les finalitats que pot tenir són diverses: transmetre idees i emocions, provocar al receptor, fer reflexionar, entre d'altres. El fet és que no et deixi indiferent, perquè es tracta d'un acte de comunicació, més o menys abstracte. No sempre necessita la interacció amb terceres persones; a vegades, es fa per plaer o per pura necessitat d'expressar. Per tant, l'Art és un tema polític, que remou consciències i, en conseqüència, a masses de persones. El valor de cada obra el decideix la societat del moment. Per això, la feina de molts artistes ha estat reconeguda més tard de la seva mort, per ser poc valorada, o massa avançada per la mentalitat del moment. Així i tot, no tot és Art, però tot pot ser Art, sempre que hi hagi una intenció artística darrere.

“Els artistes neixen i es fan” (Garcia, 2013). És cert que hi ha una part innata i, que de forma inevitable, hi ha persones que tenen tendències artístiques més desenvolupades que d'altres. Però també és un camp que es pot sembrar i treballar. Com s'apaga el pilot automàtic i es potencien les idees originals? *“La confiança és fonamental. Els artistes no demanen permís per pintar, escriure, actuar o cantar: ho fan i punt”* (Gompertz, 2015). Però els límits els posem des de ben petits, autoconvencent-nos que no som capaços de produir Art. És aquí on l'educació formal i no formal tenen un paper essencial, per començar a desenvolupar competències artístiques des que som petits, a partir de tocar, veure, escoltar, fer i experimentar amb l'Art. No és que només les persones creatives siguin artistes, en absolut. Tots podem ser creatius, però els artistes s'han centrat en l'Art i hi han trobat un punt d'interès que els ha permès desenvolupar el seu talent. En diversos estudis, segons Calderón (2018), l'Art facilita escenaris de benestar, així que s'han de buscar espais per practicar-los.

L'Educació Artística (EA), segons Ellen, W., Thalia, G., & Stéphan, V. L. (2014), es considera que promou la creativitat, però, a part, aporta altres factors clau per a la innovació, molt necessària en la societat del coneixement actual. Més enllà d'adquirir sensibilitat cultural i habilitats artístiques, també contribueix al desenvolupament d'altres àrees. Per exemple, a «l'Escuela de Artes» de Singapur aprenen principis de física a partir de l'escultura o matemàtiques a partir de la música. Alguns beneficis que se n'associen són: augment de la motivació per les àrees acadèmiques, confiança en un mateix, millora en la capacitat de cooperar i impacte en aspectes cognitius i socials. Així, ens hauria de sorprendre que a la majoria dels països continuï sent una àrea que ocupa un lloc secundari. Generalment, l'EA queda només reservada per a les primeres edats, i se'n redueixen les hores, alhora que augmenten les d'altres àrees. A més, en molts currículums es considera un mitjà, més que una finalitat en si mateix.

Segons Acaso (2009), sovint s'associa l'EA únicament a les arts visuals (e.g. treballs manuals). En canvi, ha de ser un procés d'educar a pensar, veure i fer, tant intel·lectual com manual. És important poder diferenciar l'educació plàstica (per a l'expressió emocional, millora en l'habilitat tècnica, estimulació de la creativitat, entre d'altres) de l'artística (per a la comprensió cultural, el desenvolupament del pensament crític, apreciació de la diversitat cultural i estètica, entre d'altres). Ha estat així durant generacions, perquè les mestres, de forma inconscient, reproduïen les metodologies que se'ls va aplicar a elles quan eren alumnes, sent molt difícil canviar la concepció entorn de l'art a les escoles. Els fonaments de l'EA se sustenten a partir del *llenguatge visual, la pedagogia i les arts i la cultura visual*.

A Catalunya, l'EA a les escoles queda regulada a partir del nou Decret 21/2023 (2023), a l'Eix 2. *Un infant que es comunica amb diferents llenguatges*. El document estableix l'EA com a part essencial del desenvolupament dels infants, posant èmfasi en la capacitat d'interpretar, comprendre i expressar diferents llenguatges artístics (e.g. literari, matemàtic, musical, plàstic, oral, escrit, corporal i gestual), partint de les pròpies experiències i els interessos. En centrar-nos concretament en el llenguatge plàstic, se cerca el desenvolupament de destreses i habilitats mitjançant l'exploració de diferents tècniques i materials. Tot això, ha de permetre expressar les seves emocions, idees i vivències, gràcies a un entorn ric que proporciona oportunitats de pràctica i exploració. En aquest àmbit, es busca la formació integral dels infants, incloent-hi el treball de la percepció sensorial, creacions plàstiques, experimentació amb diferents eines, materials i tècniques plàstiques, comunicació, creativitat, competències representatives i despertar l'interès per les representacions escèniques, entre d'altres.

4.2. Pedagogia

En aquest apartat, s'exploren diverses teories pedagògiques entorn de l'aplicació de l'EA a les escoles, cercant el desenvolupament integral dels infants. Entenem que ha de fomentar la formació de la identitat, la comprensió artística i la capacitat de raonament crític. Així, el docent artista també les ha hagut d'explorar amb anterioritat per a poder transmetre a l'alumnat des de la veritat. Al llarg dels anys, se n'han desenvolupat moltes; però les que es destaquen a continuació són les més rellevants que contribuiran a la creació del recull de cartografies emocionals.

En primer lloc, Freire (2011) proposa tornar-nos a aproximar a la naturalesa, en la promoció de l'educació ambiental, reafirmant els beneficis que aporta en l'àmbit cognitiu, emocional i físic. A partir de jocs no específics ni estructurats, es proporcionen oportunitats de joc lliure, responsabilitat entorn del medi ambient, capacitat de concentració, sentiments de pertinença i empatia amb altres éssers vius. Perquè, tal com diu l'autora:

“El compromís i el respecte pel medi ambient són actituds que s'adquireixen principalment a la infància, però no a través de la informació, sinó des d'una relació propera i positiva amb l'entorn”.

El contacte amb la naturalesa s'ha de fomentar en la primera infància, però no s'ha de perdre en créixer. Il·lustra la necessitat de començar a qüestionar-se la societat actual, amb la seva tendència a l'excés de realitat virtual, quedant l'entorn natural als afores de la rutina. Això crea, a voltes, *biofòbia* per part dels infants, però s'ha de tendir cap a la *biofilia*, entenent el vincle emocional i energètic de reciprocitat que hi ha a la Terra. A partir d'aquí, superar les pors i teixir un vincle de confiança, no només anant a la naturalesa, sinó fent que la naturalesa sigui present en el dia a dia dels infants (e.g. horts urbans). Una manera de fer-ho és a partir del Land Art, com bé explica Ștefănescu (2014), sent un moviment artístic que sorgeix el 1960 i es caracteritza per la creació d'obres d'art naturals, a partir d'elements i en paisatges provinents de la natura. Un dels principals artistes referents és Robert Smithson, amb l'obra "Spiral Jetty" el 1970.

En segon lloc, a principis del segle XX, la idea d'intel·ligència que hi havia establerta a França, i més tard, importada arreu dels Estats Units d'Amèrica, era molt limitada. En canvi, no és fins vuitanta anys més tard, que Gardner (1983) planteja l'existència de múltiples intel·ligències, més enllà de l'acadèmica. Per ell, que una persona tingui una gran habilitat en una àrea, com podrien ser les matemàtiques, no té per què ser sinònim que també la tingui en la resta d'aspectes de la seva vida (e.g. capacitat de socialitzar, planxar, etc.). La teoria de les intel·ligències múltiples és un model cognitiu, que busca analitzar com cada persona utilitza les seves intel·ligències per solucionar problemes o crear productes. Així, Armstrong et al., (1999) en concreten vuit: lingüística, logicomatemàtica, espacial, cinètica-corporal, musical, interpersonal, intrapersonal i naturalista. Totes tenen la mateixa rellevància, encara que en l'organització del sistema educatiu no quedi demostrat, perquè només se centren en els aspectes cognitius, deixant de banda la importància de l'entorn cultural, les emocions i la personalitat dels infants. Gardner planteja dues hipòtesis: no tothom aprèn de la mateixa manera, i ningú pot arribar a saber tot el que s'ha de saber. I com es pot aplicar això al dia a dia de l'aula? Doncs començar per reconèixer l'existència de múltiples intel·ligències, que requereixen recursos diferents. També per oferir oportunitats i situacions diverses, partint dels interessos i capacitat dels infants, amb una avaluació flexible, fomentant les activitats d'autoreflexió, en connexió amb un context real i en la integració de les Arts. En aquest cas, es tracta d'incorporar les Arts com a part integral del currículum, brindant als infants l'oportunitat d'expressar-se en l'àmbit visual, verbal, corporal i musical, a partir de la col·laboració amb els iguals i la reflexió personal.

En tercer lloc, la creativitat és considerada eix vertebrador en l'EA a les escoles, no només per adquirir habilitats específiques, però per augmentar la capacitat d'imaginar, innovar i expressar-se de forma única. La teoria de la Creativitat d'Amabile (2000) comença per assenyalar que "*la creativitat és assassinada amb molta més freqüència del suport que rep*". Però, majoritàriament, no es fa de forma conscient, sinó a causa de seguir estratègies que potencien la productivitat i control, enfocats a interessos empresarials. Ens parla d'un dilema educatiu, per referir-se a la tensió que hi ha entre els hàbits cognitius i els creatius. Hi ha diferents factors psicològics que influeixen en la creativitat:

- Components intrínsecs i extrínsecs.
- El clima: suport organitzatiu, expectatives i llibertat.
- Processos psicològics: motivació i flux¹.
- Cicle de la creativitat: percepció (preparació), incidència (presentació) i revisió (avaluació).

Per això, no ens han d'estranyar els resultats d'un estudi de Simonton (1988), que exposa com el 60% de les persones més influents del segle XX van “fracassar” a l'escola. Així, d'acord amb Robina (2010), observem com a Europa, Amèrica i Austràlia, han augmentat la presència de la creativitat en l'educació, sent un clar indicador de l'impacte que té en les noves economies. Altrament, continents com Àsia, han perdut la pròpia identitat, perquè són grans consumidors de productes occidentals. La forma de superar aquesta dependència és a partir d'una educació que generi creativitat. Però la creativitat, no s'ha de focalitzar com a font de productivitat per a un adult en potència, sinó com a necessitat de despertar i desenvolupar el pensament creatiu en els infants. Un altre gran referent és Robinson (2007), generalment conegut per la seva TED Talk, on va exposar: “*we don't grow into creativity, we grow out of it. Or rather we get educated out of it*” (traducció en català: “no creixem cap a la creativitat, la superem. O millor dit, ens eduquen per sortir-ne.”). L'autor aporta diferents exemples de solucions creatives que han suposat una gran millora en la qualitat de vida de moltes persones, i com, per arribar a aquella idea final, cal tenir uns coneixements previs. Més enllà de veure la creativitat com a una àrea en concret, s'ha de fer servir com a eina transversal, podent ser utilitzada al llarg de tota la jornada lectiva.

En quart lloc, posem sobre la taula la importància de desenvolupar la consciència emocional dels infants en la primera infància. Un dels pioners és Goleman (1995), qui defensa el gran impacte que té la intel·ligència emocional (IE) en l'èxit personal i professional, sent un millor predictor de l'èxit que altres mesures tradicionals d'intel·ligència (e.g. coeficient intel·lectual). La IE és l'habilitat de percebre, interpretar, demostrar, controlar, avaluar i fer servir les emocions per poder-se comunicar amb tercers de forma efectiva i constructiva. Però és igual d'important l'habilitat d'aprendre, interpretar i poder respondre a les emocions dels altres. Pot ser desenvolupada mitjançant l'autoconsciència, autoregulació, la motivació, l'empatia i les habilitats socials; i té impacte en la capacitat de lideratge, treball en equip i en les relacions interpersonals. A més, els infants amb nivells d'IE més elevats tendeixen a tenir millor salut mental, relacions més sòlides i un rendiment laboral més elevat. Un estudi desenvolupat per Botella et al., (2017), conclou que un factor clau per desenvolupar la IE és disposar d'un entorn emocionalment estable, fet que requereix un compromís per part del docent, promovent l'alfabetització emocional i brindant oportunitats que permetin a l'alumnat regular-se les emocions. A més, descobreixen la manca de formació i coneixements que

¹ Flux o “flow”: experiència òptima o estat mental on la persona està completament present i immers en la tasca de forma conscient, sense distraccions i amb la ment oberta.

reben els docents, entorn la relació i equilibri necessari entre el còrtex prefrontal² i l'amígdala³. Quan algun pensament o senyal de l'amígdala no passa pel còrtex prefrontal, ens porta a una manca de control o regulació sobre la resposta emocional, amb reaccions impulsives, sense moderació i avaluació racional de la situació. És essencial que els infants aprenguin a regular les emocions, fugint de la resposta emocional espontània. En últim lloc, també posa sobre la taula l'efecte Pigmalíó. Es refereix a quant el resultat és l'esperat per un canvi de conducta, buscant que l'infant compleixi les expectatives que li ha posat el docent.

4.3. Art i vida

Anteriorment, s'ha descrit de forma detallada què és l'Art, i ens hem endinsat en diverses teories pedagògiques que acaben formant el docent artista. Però, com podem relacionar l'Art amb la vida? A partir d'explorar diferents artistes, es busca trobar connexions, i enllaçar-les entre elles per veure com la vida es relaciona amb l'Art, i a la inversa.

Per començar, podem trobar poètica en la domesticitat, segons defensava Hincapié (citada per Roca, 2000), expressant la vida en el seu sentit més essencial. Exposa com qualsevol objecte, per modest que sigui, si es tracta amb intencionalitat i energia individual, atorgant-li una identitat, es transformen accions rutinàries en actes simbòlics. Reproduir la quotidianitat ens permet detectar patrons cíclics que, tot i que ens poden resultar familiars, acaben desembocant en resultats diferents. Així, surt a la llum com tot acaba tenint coses en comú, més enllà de les diferències que a voltes ho separen. La quotidianitat la podem trobar en objectes, en accions i en el nostre propi cos. L'autora també se centra en la recerca del sagrat, a partir de representacions efímeres i mutables. Alguns dels seus treballs van permetre visibilitzar les tasques associades al rol de la dona i els va atorgar valor, creant produccions crítiques amb reflexions de la feminitat i masculinitat.

És a partir d'objectes i materials quotidians que diferents autors aconsegueixen connectar amb l'espectador de forma significativa i íntima. És el cas d'Hac Mor (citada per Marrugat, 2017), qui considerava que amb l'Art es poden immortalitzar moments efímers de la vida quotidiana, que normalment passen desapercebuts. Ens permet reinterpretar i trobar nous significats, transformar-ho en símbols plens de significats que provoquen al que ho observa, obligant-lo a replantejar-se la seva relació amb els objectes i materials quotidians. L'Art, segons l'autor, ens permet reflexionar sobre la nostra identitat, tant individual com col·lectiva, observar el pas del temps i cavil·lar com ens relacionem amb l'entorn. També és una forma de celebrar la diversitat humana, i reconèixer la bellesa que queda amagada en la quotidianitat, en les petites coses.

² Còrtex prefrontal: funcions executives, presa de decisions i regulació de respostes emocionals.

³ Amígdala: resposta emocional, en situacions de perill o estrès.

Molt lligada a Hac Mor, sentimentalment i com a col·laboradora, hi trobem a Xargay. Per unir l'Art i la vida creava partint d'aspectes relacionats amb la pròpia vida i experiències personals. Usava gran varietat de tècniques i materials per reflexionar entorn de temes universals, com l'amor, la pèrdua, la identitat i el pas del temps. Ha escrit poesia, una novel·la, una obra de teatre, utilitzat el videoart... Aleshores, descobrim com un mateix concepte es pot explorar a partir de diferents vessants, sumant-li la interpretació individual que en farà cada espectador, a partir de la voluntat experimental.

4.4. Les cartografies emocionals

Un element clau d'aquest Treball de Final de Grau són les cartografies. L'Enciclopèdia Catalana (s.d.) ho defineix com a art i ciència que «comprèn el conjunt d'estudis i operacions científiques, artístiques i tècniques que, a partir dels resultats de les observacions directes o de l'explotació d'una documentació, intervenen en la confecció de mapes, plànols i altres formes d'expressió cartogràfica». Així, observem que s'originen a l'antiguitat, i han anat evolucionant, creant un ventall molt ampli de tipologies, encara que tots coincideixen en la presència de símbols que permeten explicar de forma visual les dades.

Si posem el focus en els aborígens australians, a l'època dels antics pobladors, observem com van idear un nou llenguatge expressiu, unint l'art amb la vida. D'acord amb Chatwin (1987), en el seu llibre *The Songlines* (les línies de cançó), subratlla com s'elaboraven mapes que, a part de descriure el paisatge, relataven mites fundacionals i històries de la zona mitjançant la cançó. Tot això, representava rutes de viatge amb la intenció de transmetre-ho generació en generació, incorporant elements cartogràfics amb components culturals i espirituals. D'aquesta manera, segons exposa Coleman (2017), la utilitat de la cartografia va més enllà de la representació física dels espais, si no que és una eina d'expressió artística. Per tant, a cada mapa hi veiem reflectida la identitat i visió del món dels seus creadors.

Una de les tipologies en les quals indaga Umer et al., (2015), són els mapes situacionals, en exploració del context postmodern. En aquest format, tot i que la naturalesa del mapa és el límit, observem que es crea el desordre, apareix l'heterogeneïtat i les possibilitats es multipliquen. El mateix autor cita a Clarke (2005) per explicitar algunes de les temàtiques que s'hi representen: humans en col·lectiu, elements no humans, aspecte discursius, històrics i polítics de la vida, i la relació que es crea entre tots ells. D'aquesta manera, els mapes situacionals retraten diferents experiències personals i de processos viscuts. Ens trobem en una època plena d'organització, control i rutines, que deixen molt poc marge a la improvisació. És aquí on es recalca la rellevància que té l'escriptura visual, desplegant-se en diferents matèries, discursos, gèneres, imatges i altres pràctiques. Així, es produeixen noves experiències mitjançant provocacions estètiques i formes no literals, per explicar l'inefable.

Concretament, la poesia visual, d'acord amb Fernández (2008), permet formar noves relacions semàntiques entre el subjecte i l'objecte. En la lectura de l'objecte, trobem una part literal i seqüencial, i una altra que es descodifica, sovint mitjançant inferències. Tenen una naturalesa expressiva i suggestiva, obliga al lector fer-ne més d'una passada, per comprendre les idees que hi ha amagades darrere de l'obra. A voltes, trobem la coexistència de llenguatges que, de forma natural, no coincideixen, com el visual i el verbal. L'autor concreta que un mateix poema pot despertar diferents emocions i lectures, d'acord amb l'estat d'ànim, la capacitat cognitiva, els seus hàbits de pensament, el camp d'atenció i interessos del lector, etc.

Aquesta necessitat de deixar-se portar, en un món totalment estructurat, es pot respondre amb la Deriva. Tot i que ja s'ha explicat la seva naturalesa en el plantejament del problema, hi entrarem en detall. Recuperem la definició, d'acord amb Debord (1958), que es basa a caminar sense un itinerari concret, deixant de banda temporalment els motius de desplaçar-se i actuar normals, deixar-se portar per les necessitats momentànies de l'aquí i l'ara. Al llarg del camí, s'ha de permetre i acompanyar les emocions i experiències que van sorgint, per tal d'influenciar el rumb. Així, s'aconsegueix descobrir el territori de forma experimental i intuïtiva, explorant nous espais i veient els petits detalls. Els autors Careri et al., (2002) comparteixen a *Walkscapes: el andar como practica estética* (caminar com a pràctica estètica), exposen com caminar permet una connexió més profunda amb l'entorn, mitjançant contemplació o meditació. Principalment, es destaca la importància de la lentitud i la deliberació. La Deriva ens convida a fer una immersió total en l'entorn, sempre oberta a incorporar nous elements inesperats que poden prendre el protagonisme. D'aquesta manera, es posa l'accent en les percepcions i experiències individuals, fent que cada individu recorri un camí de forma exclusiva que, encara que quedi registrat, cadascú el viurà des d'un punt diferent. És una perspectiva que obre les portes a replantejar com es comprenen i es representen els espais, podent incloure-hi una visió més humana, més emocional. No ens trobem davant d'una ciència exacta, sinó un art que inclou la diversitat i complexitat dels éssers humans, destacant una relació intrínseca entre l'espai, la cultura i l'experiència humana.

5. Mètode

El mètode que s'ha emprat per a una reflexió autobiogràfica sobre la construcció de la identitat docent artística ha estat a partir de la Deriva. La idea inicial era difusa, i només era palpable la necessitat de mirar dins d'un mateix, per després poder-ho compartir.

En la primera Deriva per la muntanya sorgeix la idea de seguir un camí, que ens transporta a diferents sentiments, emocions, reflexions, dubtes, pors, somnis... També es materialitzen formes concretes i metàfores que acompanyen i ajuden a comprendre els pensaments que han aflorat. Més endavant, en una segona Deriva per la mateixa zona, apareixen noves idees i més metàfores. A més, sorgeix la necessitat d'aprofitar totes les incerteses que hem anat anotant per treballar diferents vessants de l'Art, com el dibuix, la pintura, l'escultura i altres formes d'expressió. Així, es busca aconseguir una comprensió més profunda de la pròpia identitat docent, comprenent-lo com a artista també. Amb tot això, aflora el concepte de fer una cartografia emocional ([Annex V](#)) que inclogui les diferents reflexions i permeti compartir els debats interns que han anat sorgint.

Nom	Materials	Tècnica	Artista	Cançó
Dualitat	Paper, temperes, aquarel·les, pastels i sorra.	Dibuix	Oques grasses	Córrer pels camps
Detalls	Cúrcuma, cafè, tomàquet, romaní i gingebre.	Pintura natural	La Brutal	Parlar x Parlar
Distància	Guix	Motlle	Joan Dausà	Una altra manera de viure
Identitat	Cinta de pintor, paper d'embalar i tinta.	Construcció	Txarango	Les coses senzilles
Baixar dels núvols	Terra, fil, agulla, escaires, mongetes i aigua.	Instal·lació artística	Club Súper 3	Somiatruites
Bombolla	Fil de cotó i ganxet.	Ganxet	Dagoll Dagom	Poble gris
Por	Fang.	Modelatge	Pau Vallvé	Un gran riu de fang
Flux constant	Cartó, farina, sucre i vinagre.	Collage tridimensional	Els amics de les Arts	Ets la idea
Perspectiva	Cartó ploma, pòstits i porexpan.	Instal·lació de llum i ombra	El Petit Príncep	Vaig aprendre
Deixar empremta	Espardenyes, cordills i elements naturals.	Instal·lació artística	Lluís Llach	Que tinguem sort

Figura 5.1. Taula resum de les cartografies emocionals.

Font: elaboració pròpia.

6. Producció realitzada

A continuació, s'adjunta la descripció detallada de cada cartografia emocional, sorgides a partir de les derives, i plasmades en diverses formes i tècniques ([Annex VI](#)). Les cartografies emocionals han estat fetes d'una forma concreta, amb un espai, il·luminació, prisma i enfocament concret. Ha estat d'aquesta manera. Però també podria haver estat de moltes altres.

Dualitat

Es presenta la necessitat d'escollir quin camí agafem a cada moment. El final de carrera universitària resulta un punt crucial de la meua vida, on realment s'obren moltes portes, com també se'n tanquen d'altres. La pregunta «què vull fer l'any que ve» se'm repeteix infinitament dins del cap. Actualment, amb la globalització, les oportunitats que tenim són infinites, sempre podem canviar i marxar d'on som. Els interrogants són diversos: i si m'equivoco, podré tornar enrere? I si surt bé? Què suposa escollir cada camí? Què prioritzo i que sacrifico?, etc.

És la primera obra que escullo per incloure en el treball. Tinc clar des del primer moment que ha de ser el dibuix: el meu gran enemic des de sempre. Mai he tingut una bona relació amb el dibuix. Potser perquè requereix temps, dedicació, fixar-se en els detalls, pràctica, repetició i paciència. Tenia la intenció d'enfrontar-m'hi sabent que, segurament, el resultat no seria del tot agradable. De fet, ha estat així. Ha sigut l'obra que inicio primer, i acabo última. Han estat molts dies de posar-m'hi, fer, esborrar i deixar-ho per la jornada següent. És aquest bloqueig al qual cal posar atenció, i no al fet que el dibuix sigui estèticament més o menys bonic. Qui ens ha explicat quins dibuixos són bonics i quins no? D'acord amb Powell (2021), citat anteriorment, el valor de cada obra el decideix la societat del moment, i serà art, sempre que hi hagi una intenció artística al darrere. Així, potser ens hem de centrar més en la intenció i procés, que en la seva estètica.

Detalls

El camí, si ens hi fixem bé, és ple de secrets. Però, si caminem mirant-nos els peus, és fàcil perdre'ns els petits detalls que poden marcar la diferència. Vivim en un món ple d'aparences, en el qual es prioritzen les aparences on tot i tothom s'esforça per fer veure el que no és. Els formalismes de la societat ens obliguen des de ben petits a entrar dins de la norma. El camí en si ja és entretingut, t'hi trobes bé i no tens necessitats de sortir-ne. És aquí on ens toca decidir si, ens esforcem per veure la naturalesa de cada acció, o preferim jutjar-la de forma superficial. Posar el focus en els detalls permet entendre la verdadera essencialitat del nostre entorn, que sovint queda protegida per una màscara, com s'explica més endavant. Si hi entrem des del vessant educatiu, trobem que aquells infants que sovint queden a l'ombra de la resta, i passen desapercebuts. És important ser-ne conscient i fer-los participants. Sembla que s'hi troben bé en segon pla, però, si poguessin escollir...? Donem-los l'oportunitat de

fer-se veure, de ser, a partir de reconèixer-los cada detall de la seva persona. Igual que cada detall de les línies de cançó dels aborígens australians, d'acord amb Chatwin (1978), té una importància crucial en la comprensió global del mapa.

Si mirem la creació, observem com, amb materials del nostre entorn, es representa un camí que evoluciona, es fusiona i es divideix, en colors, olors i textures diverses. Els tints han estat creats a partir d'elements provinents de la natura, que trobem normalment a la nostra dieta o entorn natural. Molt lligat amb les teories d'Hincapié (citada per Roca, 2000), sobre la transcendència dels objectes quotidians i la poètica en la domesticitat, en les quals exposa que si, a l'objecte més modest li posem intencionalitat, pot guanyar un gran significat simbòlic. Al seu voltant, punts de diferents mides i formes, que representen els detalls que trobem pel camí. No sempre són d'un color més intens que el camí i, sovint, tenen menys textura que la resta. Així, queda a les teves mans on centres la mirada, si ens movem per inèrcia o nadem a contracorrent fins a la riba del riu.

Distància

Se'm desperten sentiments i sensacions de soledat, incertesa, por, incomprensió, timidesa i rigidesa. Cal conèixer les pròpies pors, per saber-les gestionar en el moment que afloren. Molts cops m'he posat una màscara per evitar que la resta les vegi, substancialment la primera vegada que em trobo amb algú desconegut. Em poso una cobertura, que em separa, i jo m'hi amago darrere: «per les coses que calles, et coneixeré». Tinc tendència a intuir les intencions de les persones capgirades, i sempre m'acaben sorprenent. Per tant, com a mecanisme de defensa, prefereixo mostrar-me distant, fins que m'asseguro que l'espai està protegit. Així i tot, igual que els brots de natura, hi ha parts internes que s'escolen per la màscara. És impossible amagar qui som, tot acaba sortint i tot s'acaba sabent. És llavors que, de forma més o menys conscient, em permeto treure-me-la, però mai del tot. Només jo sé com soc del tot, igual que cadascú, no? Per altra banda, també considero que quan ets mestra, hi ha moments que has de posar les emocions en un calaix, i actuar més amb el cap que amb el cor, sense deixar de teixir vincle amb l'alumnat, però és necessari. Això va molt lligat amb la idea de Goleman (1995) sobre la capacitat de gestionar les pròpies emocions i les dels altres per a emprendre relacions personals i professionals efectives.

Identitat

De la mateixa manera que Xargay, he explorat un dels temes universals, com és la identitat, unint l'Art i la vida. Qui soc, i per què soc com soc, i no d'una altra manera. Molts vivim experiències similars, però quines m'han marcat a mi concretament, i m'han permès arribar fins al punt exacte en el qual em trobo. Necessito conèixer les meves arrels per saber l'origen del meu pensar i de les meves accions. Quines coses em mouen? Què em fa enfadar? Què em fa emocionar? On estan els meus límits i sota quins criteris els construeixo? Amb quines emocions connecto en cada moment concret?

Reaccio des de la consciència o des de l'emoció? En resum, trobar la meua essència, per descobrir com el passat ens condiciona el present i futur.

De cara a la creació, identifiquem elements que en aquest precís moment considero em defineixen de forma positiva. De fet, són de les poques coses que considero que han calat tan profund en mi que m'acompanyaran tota la vida. També n'hi ha que les he viscut de forma negativa, és evident, però no s'han inclòs en aquest espai. Mai se sap, de les coses que encara et queden per viure quines, sense tu decidir-ho, s'inclouran en la teua caixa d'identitat. En primer lloc, observem la representació de Molins de Rei, per com el fet de viure i créixer en un context concret condiciona en gran forma els valors que defenses, les rutines que reproduïxen i les amistats amb qui comparteïxes. En segon lloc, l'espai t'enfoca cap al: sentit crític, independència, autonomia, coneixença de la cultura catalana, desenvolupament de les competències socials, apreciació per la natura, llibertat d'expressió, entre d'altres.

Baixar dels núvols

És fàcil viure als núvols, només del present i d'il·lusions. Ara, la realitat demanda aterrar, de tant en tant, les coses. I aquí és quan em qüestiono com, tots els pardals que tinc al cap, els puc fer realitat. Alguns ens eduquen en el pessimisme, i d'altres amb l'idealisme. El punt mitjà te'l construeïxes tu soleta. A la carrera també t'expliquen moltes fantasies, i et venen pedagogies, però toca posar-hi sentit crític i sembrar les teves pròpies llavors: escollir quines llenço i quines no, les que necessiten més aigua o sol, etc. De vegades, tenim els somnis, els ideals i les expectatives tan a prop que sembla que els puguem tocar. A més, tenint en compte que som éssers socials, i ens relacionem de forma constant amb la resta, també cal vigilar on posem els peus, per no trepitjar la resta de camps sembrats. Tot i tenir punts de vista diferents, que al final és font de riquesa, cal comunicar-nos, i decidir cap a on sembrar, sempre respectant els interessos i necessitats de l'altre, com també priorititzant-te a tu. Com els somnis arrelen. Al final, com exposava Freire (1970), cal combinar l'idealisme amb el sentit crític, fent que l'alumnat compregui la realitat per poder transformar-la. Així, cal que els ideals educatius estiguin arrelats a una comprensió crítica de la realitat. Els somnis i la realitat han d'interconnectar i fluir mútuament.

Però també ho podem interpretar a la inversa, com el conte de la mongetera màgica. El mateix que ens serveix per baixar, ens permet pujar la terra als núvols: «es va començar a enfilar per la planta, amunt, amunt, fins que va arribar a un país desconegut per sobre dels núvols» (conte popular anglès, recollit per Jacobs). A voltes, desconeixem què hi ha allà dalt. Tenim el fil de transport, només cal decidir què baixem, què pugem, i què es queda tal com està.

En observar la creació, identifiquem núvols, aigua i terra. És interessant indagar en les mongetes que han estat perforades amb una agulla per fer passar el fil per dins. Les que no tocaven a terra, per molt

que estiguessin mullades, no han germinat. Passa el mateix amb les que han quedat més de cinc centímetres sota terra. En canvi, tot i ser travessades, les mongetes que han quedat cobertes amb pocs centímetres de terra, han començat a brotar. És interessant reflexionar com tu pots intentar manipular o provocar un efecte sobre quelcom, però, si té prou força, segueix el seu recorregut. Les mongetes quan han germinat han estat trasplantades, perquè continuïn el seu camí enmig de la naturalesa, el seu procés. La vida no s'atura.

Bombolla

Tots tenim una bombolla, o l'hem tinguda. I, en el moment que decideixes petar-la, és inevitable que se'n creï una altra, tard o d'hora, però molt diferent que sigui de la que acabes de fugir. La qüestió que més em remou són les decisions que ens porten a voler sortir de la bombolla: realment no ens agrada el que hi trobem i com ens fa sentir, o és precisament la comoditat el que ens fa fugir? En el meu cas, la meua bombolla, és Molins de Rei, el poble al que he viscut des que vaig néixer. N'he fugit diverses vegades, però l'impuls de marxar és quasi tan gran com el de tornar. Què és això que ens atrau, i ens obliga a quedar-nos. Quines oportunitats m'aporta quedar-me molt de temps en un lloc, i quines m'estic perdent? Quin pes ha tingut en la construcció de la meua identitat, la vida que he decidit seguir i les amistats que he decidit tenir? Com pot ser que dels sentiments més forts que he viscut mai, no sigui cap a un ésser, sinó una idea. En extrapolar-ho al món de l'educació, també veig molts límits. Has de construir una identitat docent, però has de seguir un currículum obligatòriament. Pots tenir uns referents teòrics, però t'has d'adaptar al centre que et toca fer una substitució per llistes. Tots tenim idees preconcebudes, i és important escolta més que parlar, per veure que hi ha més enllà de la bombolla.

Quan mirem la cartografia emocional, observem que hi ha un tancat. Però, els fils que ho delimiten, són de llana. Així, essent cert que estic acordonada, el que m'envolta no és filferro, sinó un material que és agradable d'acariciar. Permet acostar-s'hi, passar-hi molt a prop i travessar-ho sempre que un mateix ho desitgi, o algú altre t'hi empenyi. Però, el més curiós és que he estat jo mateixa qui ha teixit aquest tancat que, de forma natural i a simple vista, no existeix. Nosaltres som el ganxet, i podem decidir si teixim i, en cas afirmatiu, en quina direcció. Així i tot, d'alguna manera, hi ha alguna cosa que t'impulsa a sortir-ne, transgredir. Des de la perspectiva de Freire, en la mateixa naturalesa humana hi ha una necessitat de transgredir els límits i de qüestionar el que ens envolta. Si hi ha camins infinits, per què no marxem?

Por

Cadascú té les seves pors, i sap fins a quin punt s'hi pot afrontar. També escollim si portar-les com una lluita interna, o ens n'abanderem davant de la multitud. De fet, no tots tenim l'opció. És precisament quan la por venç, quan és més forta que tu, que tampoc et deixa demanar ajuda. Llavors,

en aquell soterrani, quan estàs sol, com afrontes les teves pors? Ho veig molt lligat a la relació que té cadascú amb les seves debilitats. Ets capaç de reconèixer que tu també en tens? O, per contra, estàs tan encegat en la teva pròpia mentida que ni les identifiqués? Això sí que fa por perquè, si una cosa no la reconeixem, n'ignorem l'existència, i ens porta... On ens porta? Cadascú s'hi relaciona com vol, o com bonament pot.

Quan mirem la imatge, identifiquem dos elements principals. Per una banda, una petita bala envoltada de grans muralles, que no li permeten veure l'exterior. En aquest punt, ens remetem a la bombolla, i la por que genera tant entrar-ne com sortir-ne: i si no puc tornar a entrar?, i si fora no hi ha res?, i si no puc tornar a entrar?, o i si després no tinc ganes de tornar. Quan hi ets, t'hi trobes còmode, és la teva zona de confort, saps el teu rol i el de la resta, i tot es manté constant. Però en el moment que aixeques els ulls, les coses trontolles. Me les deixo sentir i investigo, o és millor quedar-me aquí, que ja hi estic bé?... Per altra banda, identifiquem un rellotge de cucut que, el mateix pas del temps, l'ha anat aixafant. És inevitable que les coses es deteriorin, i tots tenim la nostra obsolescència programada, però desconeixem a quin ritme ens anirem apagant. És una de les meves pors més grans, el pas del temps. Però, alhora, és el que t'empeny a viure, les ganes de fer, ser, sentir i compartir.

Flux constant

El flux constant, el canvi. La primera frase que em traspassa pel cervell és: «mai ens banyem dos cops al mateix riu». I és que és així. Per més que intentis nedar a contracorrent, i tornar al mateix lloc, el temps ja no serà el mateix, els altres hauran canviat, el context haurà evolucionat i tu mateix seràs una nova persona, cada dia, cada hora, cada minut i cada segon. I sent una llei tan arrelada a la realitat, com pot ser que em generi tanta inquietud. Alhora, ens permet tocar molts vessant, però, si no hi poses atenció i intenció, acabes no fent res. El món és massa gran i tenim moltes oportunitats per centrar-nos només en una sola cosa. Tinc curiositat per continuar explorant(me). Quins interessos em mouen realment, més enllà d'una motivació extrínseca? A vegades costa, deixar-se portar, pensar en l'aquí mateix, i no en situacions imaginàries del que passarà o hauria pogut passar. La vida, i la professió, que no sempre van de bracet, són un aprenentatge constant, necessito continuar-me formant.

Tots tenim a l'abast el nostre vaixell de paper per navegar: construir projectes, seguir somnis... Però, sovint, no arriben ni a tocar el riu per... per por?... Por a què?... Al fet que surti malament, o pot ser que surti bé. Els somnis que anem enterrant, acceptant una comoditat que hem anat guanyant. Al final, aquest vaixell és l'eina que m'impulsa i m'acompanya al llarg d'aquest llarg viatge. Jo decideixo agafar-lo. Qui m'hi vulgui acompanyar, hi pot pujar, i als que no, quedeu-vos al vostre món de paper, que jo seré feliç, i vosaltres també.

Perspectiva

Absolutament tot és qüestió de perspectiva, des del meu punt de vista, és clar. D'aquesta manera, els fets són objectius en si mateix, ni positius ni negatiu. Ara sí, a mesura que anem comprenent el món, els interpretem a la nostra manera, i li atorguem un sentiment. Tenir clara aquesta subjectivitat ajuda a relativitzar el que ens passa, tot i que no sempre és tasca fàcil. És el mateix quan creiem que coneixem a una persona, però, realment, coneixes només un pèssic de la seva personalitat. Els mons interiors són molt rics i diversos. M'agrada la idea que cada persona és moltes persones diferents alhora: ets professional, ets mare, ets filla, ets esportista, ets la millor amiga, ets la coneguda, ets la fan, ets l'ídol, ets la veïna, etc. Però encara és més interessant, que pots tenir el mateix rol per a més d'una persona, i la percepció que tindran sobre la tu també serà diferent.

Així, quan ets mestra, davant dels infants, les famílies i la resta de professionals, et juga a favor conèixer la imatge que tenen de tu. La postura corporal diu molt de nosaltres i, per mala sort, considero que les primeres impressions marquen amb profunditat. En aquest sentit, si hi posem consciència i aconseguim que ens jugui a favor, podem filtrar la imatge que rep la resta. Però, ves amb compte, quan hi pares massa atenció, no deixes sortir el teu jo més pur, innocent i brillant. Quan ens trobem amb incidents a l'aula, ens permet pensar en fred i descobrir com ho han viscut ells. És important per empatitzar. Els infants no tenen la mateixa visió del món que els adults. La quantitat d'experiències viscudes és molt més baixa, fet que els porta a percebre les situacions des d'una altra mirada, i atrevir-se a saltar a la piscina. A l'hora de mirar als infants, val tenir en compte tot això, per ser conscients que el que veiem, no sempre és el que hi ha a l'interior. A més, igual que nosaltres, es comportaran de forma diferent segons l'adult que lideri l'aula.

Si mirem la creació, identifiquem una única figura central. Així i tot, si ens fixem en les parets, trobem dues ombres completament diferents. A la representació de la paret tampoc podem identificar el material del qual està fet realment l'objecte, ni la mida, ni què s'hi amaga dins.

Deixar empremta

Tots passem pel mateix camí, però no marquem amb la mateixa profunditat ni forma. Tampoc ens marquen amb la mateixa profunditat ni forma. Algunes petjades afavoreixen que floreixi vida nova. D'altres, aniquilen el poc que ja hi havia. El resultat mai és el mateix, i depèn de molts factors. De quins?, ens podríem preguntar, doncs de l'emoció amb la qual connectis. Si és prou forta, la deses dins de la motxilla o sota de l'estora, això ja depèn de cadascú.

En traslladar-ho al món de l'educació, considero que tots aspirem, o hauríem d'aspirar, a deixar empremta en els infants, i que ho associïn a un lloc positiu. No tant a nosaltres com a persona o

professional, que aquí ja depèn de l'ego de cadascú, sinó les experiències viscudes. Els infants aprenen fent. Certament, l'etapa educativa elemental deixa una empremta única en cada persona.

En mirar la instal·lació artística, observem unes espadenyes catalanes, algunes florides, d'altres només tenen verd. Ho relacionem amb la identitat, tret que són un calçat molt específic, que connecta amb els meus valors i les experiències viscudes.

7. Contribució al camp de l'educació, conclusions i reflexió

Un cop finalitzat el procés d'aprenentatge, és el moment de recuperar els objectius per valorar si s'ha assolit el fi amb la qual iniciàvem el treball. Considero essencial fer una autoavaluació, tant del procés com del resultat, per prendre consciència dels punts forts i aspectes a millorar, i poder-ho aplicar a l'àmbit personal i professional futur. Com a persona, docent en potència i artista, aquest Treball de Final de Grau m'ha obert les portes a un procés d'introspecció i creixement personal. He pogut definir i entendre millor qui soc dins i fora del món de l'educació, abordant perspectives personals sobre diverses tècniques artístiques.

Considero que la selecció i acotació de la temàtica va ser un dels eixos més difícils d'abordar, fet que em va comportar molta incertesa. Començava amb la idea de fer obres independents, però, de forma inevitable, ha sorgit una sinergia col·lectiva. I és que no estem educats en aquesta llibertat, ans al contrari: des de ben petits que rebem ordres detallades de cada pas que cal prendre, sense espai a pensar i crear. Si ho reflexionem fredament, no és la mateixa incertesa la que m'ha generat angoixa, sinó la relació que jo hi he construït. L'Art no deixa de ser una eina, i un fi en si mateix, per abraçar la incertesa i comprendre-la com a part inherent del procés creatiu i d'autoconeixença. El fet que les produccions finals apareguessin a partir d'idees sorgides d'una deriva per la muntanya, dona més embranzida a la riquesa de l'incert i l'inexplorat. Si caminem oberts, atents i ens permetem sorprendre'ns, les possibilitats són infinites.

Vaig iniciar el treball cercant un fet material on poder plasmar qui sap què, i he acabat per descobrir que les cartografies emocionals eren només l'excusa que necessitava per trobar el veritable producte final: l'autoconeixença. A més, he descobert com cada material ens parla, i comunica un missatge. Cada elecció en la cartografia, acabarà provocant una reacció o altra en l'espectador. No m'agradava la idea d'haver d'explicar què vol dir cada obra, encara que en comprenc la necessitat acadèmica. Però, per mi, la principal gràcia de l'Art és que sigui provocatiu i, per tant, pugui ser interpretat per a cada individu. Si ens expliquen la intenció en detall, ens perdem en les xafarderies, i quedem lluny de la introspecció. M'agrada més la idea que cadascú tregui les seves conclusions. Que intentant comprendre la meva ment, es trobin amb un mirall de la seva, i això els convidi a conèixer-se, a jugar.

Primerament, aquest treball m'ha permès reflexionar entorn del concepte d'identitat docent, partint d'una realitat autobiogràfica, i tenint en compte la motxilla que cadascú arrossega. Mitjançant l'escolta de les meves necessitats i motivacions, he descobert la necessitat de cultivar el meu entorn, reflexionar sobre les pròpies accions i deixar espai pel descobriment. Ara realment comprenc la necessitat de transitar experiències viscudes, per poder-nos centrar en el moment present que, a l'aula, és amb l'alumnat. Vivim en una societat que ens enganxa dins de la connexió telemàtica, per disconnectar-nos de les coses més essencials, i alhora més senzilles, com és el contacte amb els altres,

siguin persones o natura. Sempre som a temps de cultivar la nostra identitat, qüestionant-nos constantment per què fem i pensem d'una manera concreta. Ara que he pogut explorar els diferents llenguatges, també els puc donar aquesta opció a l'alumnat, fugint del monopoli artístic. El mateix procés d'identificar-me el puc proposar als infants, encara que sigui de forma més senzilla, creant metàfores artístiques. Així, tot i que comprenc que les meves prioritats i pensaments es transformaran dia a dia, vull construir una identitat docent basada en l'escolta, l'empatia, la col·laboració, el respecte, la confiança i la curiositat, entre d'altres. No és tasca senzilla, i en cap ocasió finita, però amb aquests fonaments podem començar a aixecar els fonaments d'un entorn educatiu enriquidor i per a tothom. El desenvolupament personal i professional, van lligats, i cal comprendre-ho per agafar-ne els fruits.

En segon lloc, m'he permès explorar la meva creativitat, i tocar diferents branques artístiques. Com bé vaig plasmar a l'autobiografia filosòfica de l'inici, em considerava una persona orgullosa i vergonya, amb tot el que gira entorn de l'expressió emocional. Aquest bloqueig no deixa de ser un tret cultural, que des de ben petits saber el que és estèticament acceptat i el que no. A partir de simbolitzar el meu procés intern, aconseguixo encarar diferents llenguatges que tenia més abandonats. És curiós com, de forma quasi inconscient, he associat cada cartografia a una cançó. Però no és només pel missatge de la lletra, sinó que la melodia m'hi porta. Tenia present que la música sempre m'ha mogut molt.

En tercer lloc, com a persona, he pogut descobrir com la recerca constant d'una identitat pròpia professional, està íntimament lligada amb la personal i col·lectiva. Actualment, soc més conscient de les meves pròpies emocions, de les forteses i les febleses. Amb aquest procés he comprès com la creativitat i l'autoconeixement són eines poderoses per a la transformació, i que poden jugar a favor meu. El joc, és això tan simple. Permetre's a un mateix jugar per transformar-nos. Iniciava aquest treball amb un focus molt concret, que s'ha anat eixamplant a mesura que avançava. És el mateix Art que et fa canviar. Pel camí he trobat algun entrebanc, però tot contribueix a la tasca, si ho saps aprofitar a favor teu. El fet de voler implicar gent del meu entorn que considero rellevant i que han tingut algun impacte en la meua vida ha acabat sent una limitació, per manca d'implicació i disponibilitat. A més, m'hauria agradat disposar de més temps, per fer el projecte més extens i aprofundir més en mi. En un futur, contemplo la possibilitat de crear tot un recorregut sonor, que correspongui a cada moment del mapa, i cada una de les cartografies.

Finalment, el present Treball de Final de Grau ha estat realment una experiència transformadora, que em permetrà afrontar els nous reptes del futur amb una perspectiva oberta, creativa i empàtica. He trobat, ben al fons, la meua intuïció creativa, que només calia escoltar-la. Puc dir que he aprofundit en la meua identitat com a educadora, persona i artista. És impossible tancar amb una conclusió concreta, tenint en compte que el procés no acaba aquí. Ara toca continuar jugant. Encara queda molt de camí, ara que ja sabem què són les Ítaques.

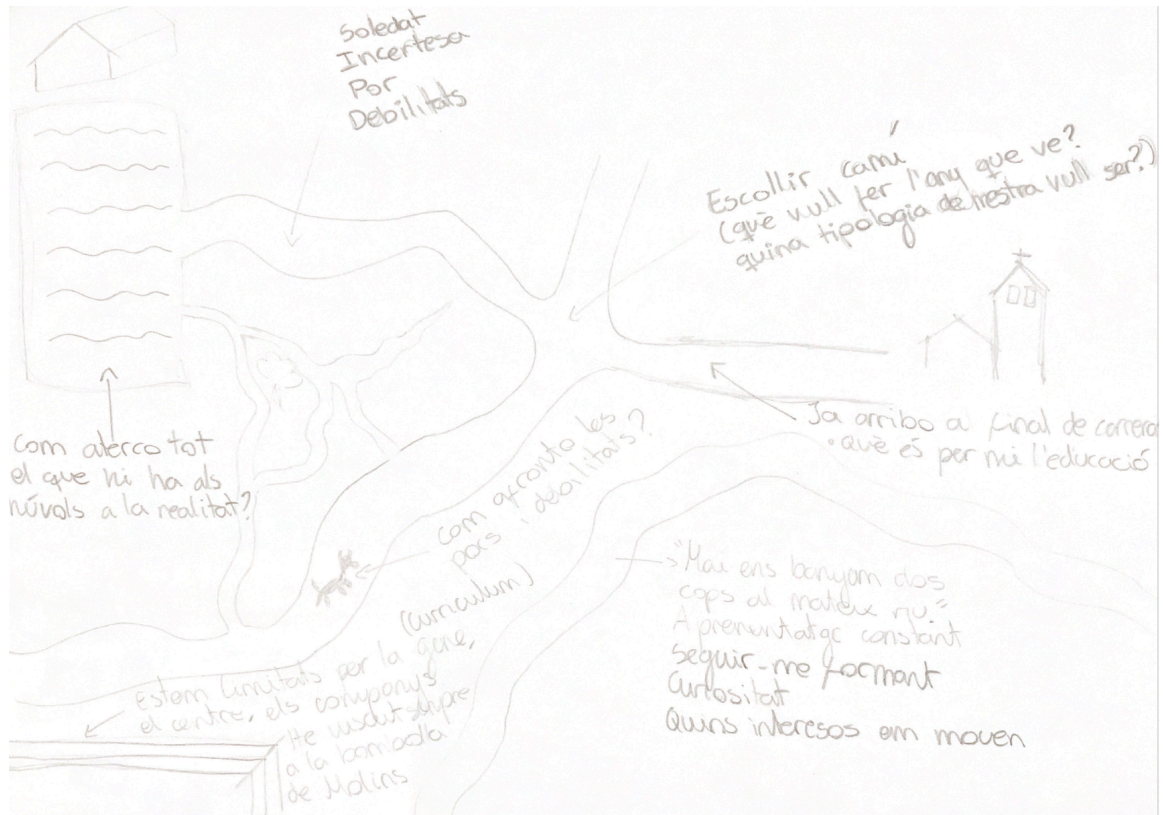
8. Referències bibliogràfiques

- [1] Acaso, M. (2009). *La educación artística no son manualidades*. Madrid: Catarata: 16 - 24.
- [2] Amabile, T. (2000). Cómo matar la creatividad. *Creatividad e innovación*, 1-31.
- [3] Armstrong, T., Rivas, M. P., Gardner, H., & Brizuela, B. (1999). *Las inteligencias múltiples en el aula*. Buenos Aires: Manantial.
- [4] Botella, A., Fosati, A., Canet, R. (2017). *Desarrollo emocional y creativo en Educación Infantil mediante las artes visuales y la música*. Departamento de Didáctica de la Expresión Musical, Plástica y Corporal de la Facultad de Magisterio de la Universitat de València. Creativity and Educational Innovation Review (CEIR): N°1.
- [5] Calderón-Garrido, D., Martín-Piñol, C., Gustems-Carnicer, J., & Portela-Fontán, A. (2018). La influencia de las Artes como motor de bienestar: un estudio exploratorio. *Arte, Individuo y Sociedad*, 30(1), 77-93.
- [6] Careri, F., Pla, M., Hammond, P., & Piccolo, S. (2002). *Walkscapes: el andar como práctica estética*. Barcelona: Gustavo Gili.
- [7] Chatwin, B. (1987). *The Songlines*. Viking.
- [8] Contes Infantils. (s.d.). *Jack I La Mongetera Màgica: Conte Popular Anglès, Recollit Per Joseph Jacobs*.
- [9] Coleman, E. B. (2017). *Aboriginal art, identity and appropriation*. Routledge.
- [10] Debord, G. (1958). *Teoría de la deriva*. Internacional situacionista, 1, 50.
- [11] DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 8851: 23 - 30, 9.2.2023.
- [12] Dewey, J. (1974). *John Dewey on education: Selected writings*. Phil Papers.
- [13] Ellen, W., Thalia, G., & Stéphan, V. L. (2014). ¿ *El arte por el arte? La influencia de la educación artística: La influencia de la educación artística*. OECD Publishing.
- [14] Enciclopèdia Catalana. (s.d.). Cartografia. En Gran enciclopèdia catalana.
- [15] Fernández, L. L. (2008). Forma, función y significación en poesía visual. *Tonos digital. Revista electrónica de estudios filológicos*, 16.

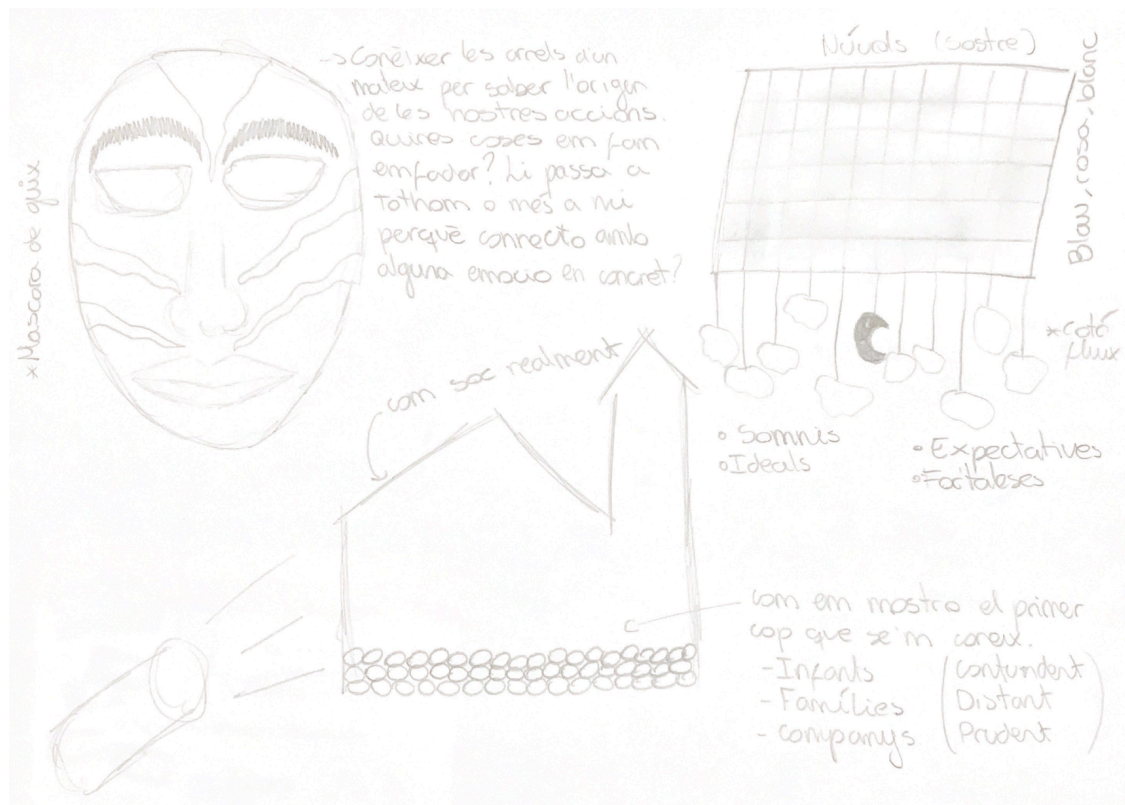
- [16] Freire, H. (2011). *Educar en verde. Ideas para acercar a niños y niñas a la naturaleza*. Barcelona: Graó.
- [17] Garcia, M. (2013). ARTIST'S STATEMENT: Learning from the Ancestors: An Artist's Journey Through Life. *Chicana/Latina Studies*, 12(2), 8–17.
- [18] Gardner, H. (1987). *Estructuras de la mente: La teoría de las inteligencias múltiples*. Fondo de Cultura Económica: 20 - !!!
- [19] Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York, NY: Bantam.
- [20] Gompertz, W. (2015). *Piensa como un artista*. Taurus.
- [21] Marrugat, J. (2017). *Carles Hac Mor*. Associació d'escriptors en llengua catalana. Institut de la Lletres Catalanes. Generalitat de Catalunya.
- [22] Powell, D. (2021). Art. In A. S. Cuthbert & A. Standish (Eds.), *What Should Schools Teach?: Disciplines, subjects and the pursuit of truth* (2a ed., pp. 73–88). Recuperat de <https://doi.org/10.2307/j.ctv14t475s.11>
- [23] Robina, S. (2010). *Creativity and Education*. Scientific Research: 166 - 169.
- [24] ROCA, J. (2000). Los espacios y las cosas. *El mundo interior de María Teresa Hincapié*. Bogotá.
- [25] Simonton DK. Creativity. Nueva York: Cambridge University Press; 1988.
- [26] Ștefănescu, M. (2014). *Land art: The harmony between art, nature, landscape*. “George Enescu” University of the Arts of Iași, Romania.
- [27] TED. (2007, enero 7). Do schools kill creativity? | Sir Ken Robinson | TED [Video]. YouTube.
- [28] Ulmer, J. B., & Koro-Ljungberg, M. (2015). Writing visually through (methodological) events and cartography. *Qualitative Inquiry*, 21(2), 138-152.

9. Annexos

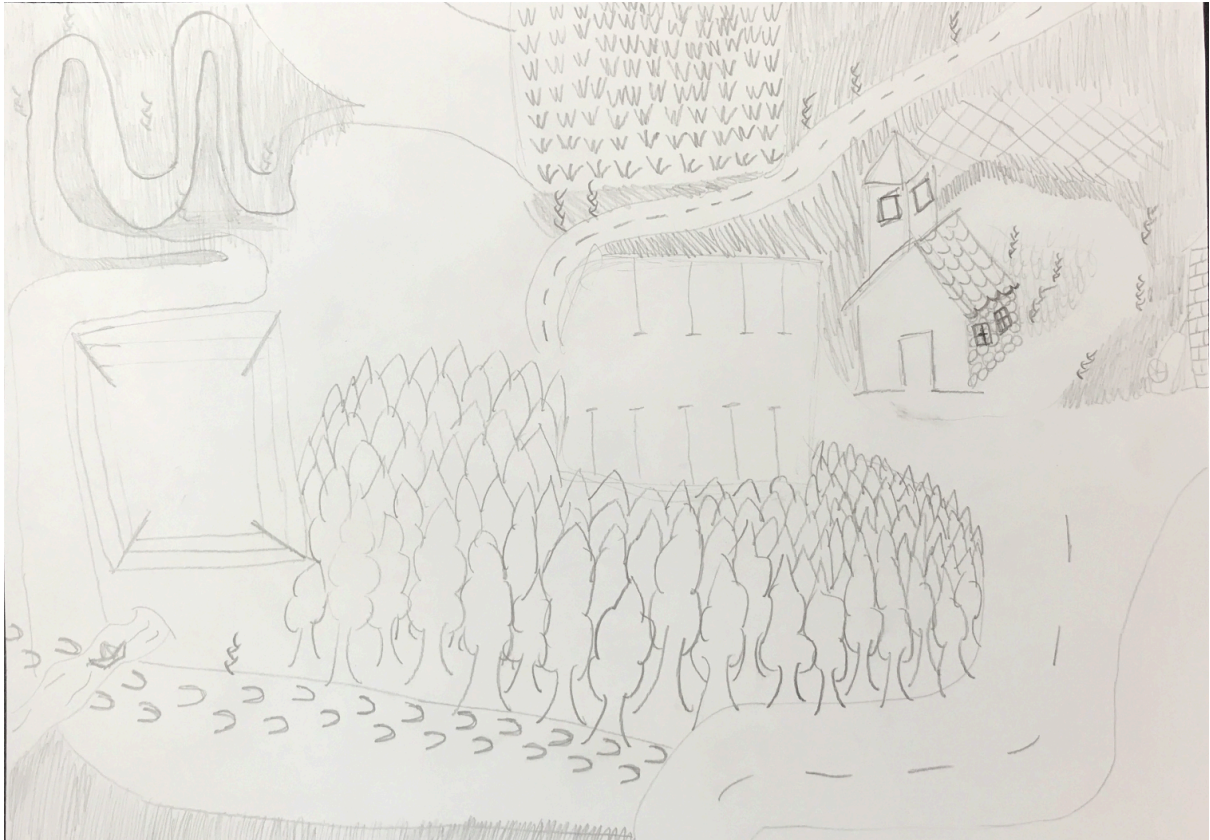
9.1. Annex I → Primera deriva

9.2. Annex II → Primera deriva

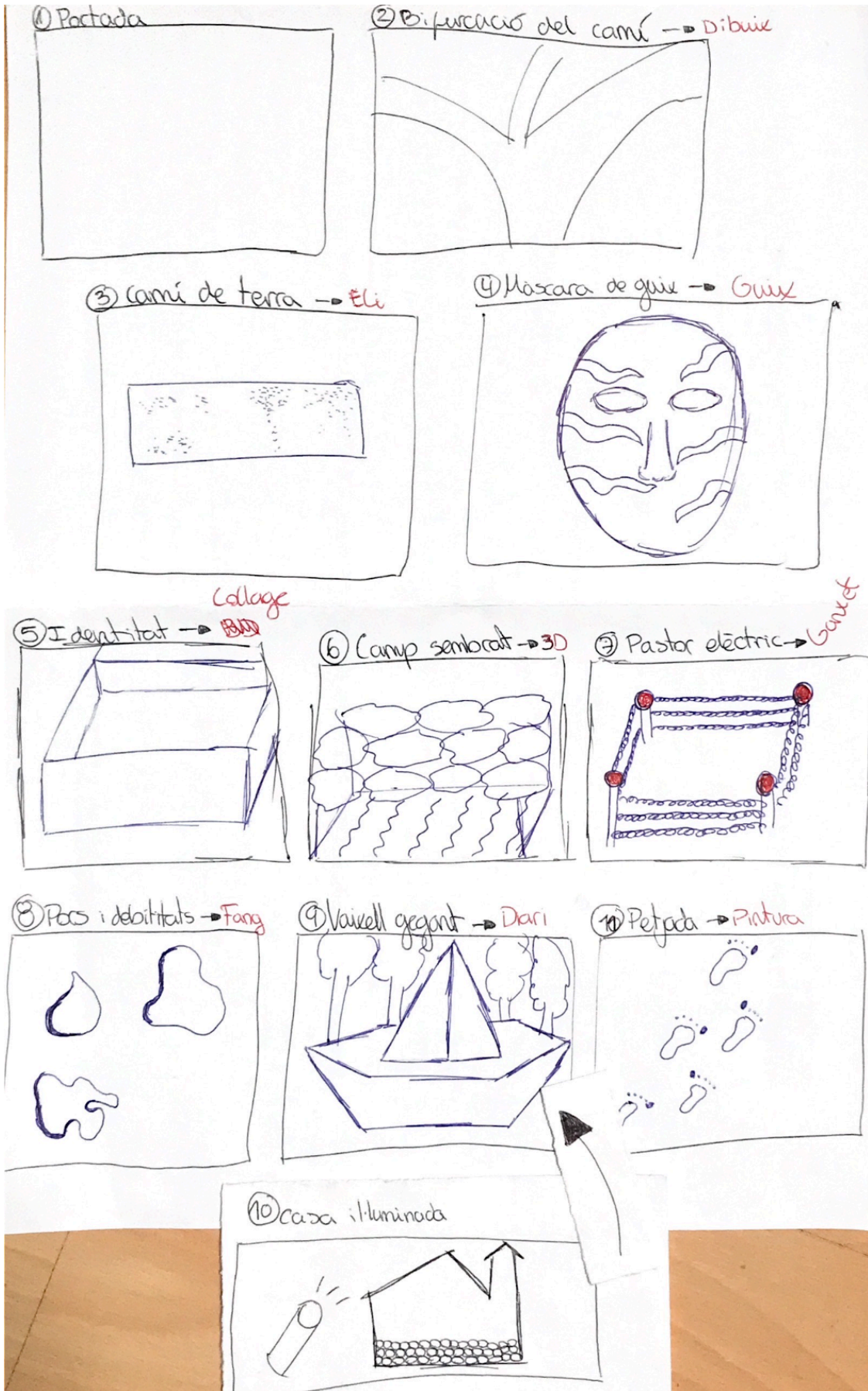
9.3. Annex III → Segona deriva

9.4. Annex IV → Segona deriva

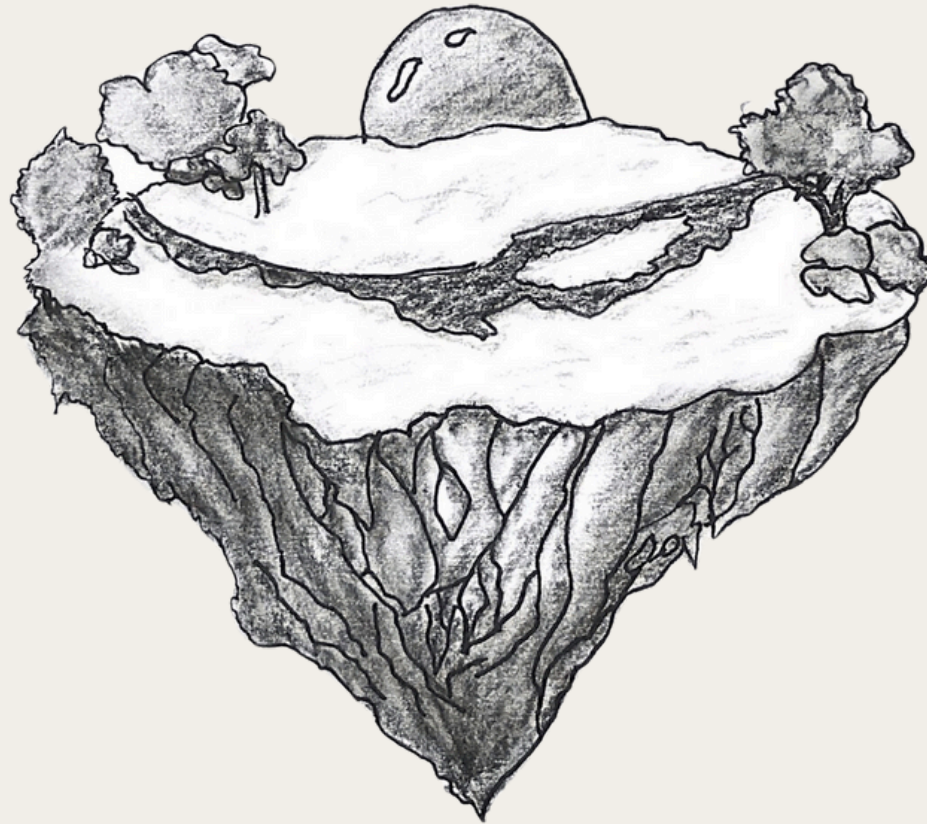
Buscar esparracs: Si camines sense mirar pel teu voltant, és senzill perdre't els petits detalls, que poden marcar la diferència.	Deixar petjada: Tots passem pel mateix camí, però no tots els peus marquen amb la mateixa profunditat, ni la mateixa forma. Cal buscar les pròpies marques, per decidir conscientment si les volem reproduir.
Vaixell de paper: Tots tenim a l'abast per el nostre vaixell de paper: construir projectes, perseguir somnis... Però, sovint no arribem ni a tocar el riu, per por. Per a què? A què surti malament o a què surti bé? Aquells somnis que anem enterrant, acceptant una comoditat que hem anat guanyant.	Trepitar el camp sembrat: S'ha d'anar en compte de no trepitjar els productes de la resta. tots haurém de sembrar cap al mateix sentit, procurant respectar tots els interessos i necessitats

9.5. Annex V → Esbós cartografia emocional

9.6. Annex VI → Producció final de les cartografies

LA IDEA D'ÍTACA

«Tingues sempre al cor la idea d'Ítaca.
Has d'arribar-hi, és el teu destí,
però no forcis gens la travessia.
És preferible que duri molts anys,
que siguis vell quan fondegis l'illa,
ric de tot el que hauràs guanyat fent el camí,
sense esperar que et doni més riqueses.»

**Versió catalana de Carles Riba
del poema de Kavafis (1975).**

DUALITAT

«Pel camí,
ple de pols,
va corrent el nen de dins.»

Córrer pels camps – Oques Grasses

DETALLS

«En un món ple d'aparences,
de què ens serveixen els coneixements?
Aquí no guanya qui pensa,
aquí triomfa el que queda bé»

DISTÀNCIA

«Fa un temps
que em miro i no em conec
Em sento i no m'entenc.
Hi ha d'haver, una altra manera de viure»

Una altra manera de viure – Joan Dausà

IDENTITAT

«Tu i jo serem uns altres.
I reptes, llocs i gent,
seran només pols en el temps.
Som de vent i ales»

Les coses senzilles – Txarango

BAIXAR DELS NÚVOLS

«Somiatriutes i viatgers que a la Lluna sempre aneu,
els que als núvols prepareu un pla secret,
tots aquests que no dormiu quan somieu.
Sou dels meus.»

BOMBOLLA

«Busco com trencar la roda,
com sortir de la cadena,
com fugir d'un poble
que t'atrapa i no et deixa marxar.»

Poble Gris– Dagoll Dagom

POR

«Si pogués triar un poder,
fent cas a l'inconscient.

Diria que ho tinc clar:
voldria parar el temps.»

Un gran riu de fang– Pau Vallvé

FLUX CONSTANT

«Jo, que tants de cops vaig creure, que ja era tard
per intentar dibuixar un futur de nou.

Per ser d'un cop valenta,
per atrevir-me a ser qui soc.»

Ets la idea- Pares normals

PERSPECTIVA

«I allà vaig aprendre,
que l'essencial és invisible als ulls.
Que aprendre a estimar i ser feliç,
és el que vull»

Vaig aprendre– El Petit Príncep

DEIXAR EMPREMTA

«Si vens amb mi no demanis un camí planer,
ni estels d'argent, ni un demà ple de promeses,
sols un poc de sort,
i que la vida ens doni un camí ben llarg»

Que tinguem sort- Lluís Llach

«Ítaca t'ha donat el bell viatge.
Sense ella no hauries pas sortit cap a fer-lo.
Res més no té que et pugui ja donar.
I si la trobes pobre, no és que Ítaca t'hagi enganyat.
Savi com bé t'has fet, amb tanta experiència,
ja hauràs pogut comprendre què volen dir les
Ítaques.»

**Versió catalana de Carles Riba
del poema de Kavafis (1975).**

